

הִלְאִמְיָה

מֵעֲרַבִּית: יְהוֹנָתָן נָדָב

אִם לֹא יִטְמָא בְּנִבְלָה כְּבוֹד אָדָם,
 כָּל לְבוּשׁ שִׁילְבָשׁ אֶת יָפְיוֹ בּוֹ יִכְלִיל;
 אִם לֹא יַעֲמֵס עַל נַפְשׁוֹ מִתְלָאוֹת,
 לֹא יִמָּצֵא לְתַהֲלָה וּלְשִׁבַח כָּל שְׁבִיל;
 בְּזַתְנוּ אִשָּׁה: מַה זְעוּם מִסְפָּרְכֶם,
 וְאֲשִׁיב לָהּ: אִךְ קִמְצָן נִחְשָׁב לְאַצִּיל;
 לֹא יִמְעַט מִי שִׁישׁ בּוֹ, כְּמוֹתְנוּ, זָקֵן
 וְנִעַר כְּמֵהֵם תִּפְאָרָה לְהַגְדִּיל;
 מְעֻטִים – אִךְ הִגֵּר בִּשְׁעָרֵינוּ נִכְבָּד,
 וּמְנַהֵג הַרְבֵּים גְּרִיהֶם לְהַשְׁפִּיל;
 יֵשׁ הֵר בְּגִבּוּלְנוּ, מִשְׁכָּן כָּל חוֹסֵה,
 הֵר רָם וְנִשְׂא, כָּל מִבְּטַ יֵאֲפִיל;
 שְׁקָעוּ מוֹסְדָיו תַּחְתֵּי אָרֶץ, רֵאשׁוֹ
 יִתְנַשֵּׂא עַד כּוֹכֵב, מִי אֱלֹוֵי יַעֲפִיל;
 הֵן אָנוּ בְּקִטְל רֵכֶב לֹא נִמָּצֵא,
 אִךְ אִם לְבָנֵי עֲאֲמֵר נִחְשָׁב זֶה מִבְּחִיל;
 לְמוֹת עָרְגָנוּ, נִחִישׁ אֶת בּוֹאוּ,
 אִךְ שׁוֹנְאִיו – שְׁנוֹתֵיהֶם מִי יוֹכֵל לְהַכִּיל;
 וְאִין בְּנוֹ שֵׁר שִׁפְלָה מְלוֹא יָמָיו,
 אוֹ נִקְטֵל וְדָמוֹ הַנִּשְׁפָּךְ לֹא גָאוּל;
 עַל פִּי חֲרָבוֹת נַפְשׁוֹתֵינוּ קוֹלְחוֹת,
 וְאִךְ לְהֵב הַחֲרֹב נַפְשׁוֹנוּ יִטְבִּיל;
 נִצְרַפְנוּ הַיֵּטֵב, יַחוּסְנוּ בְּלֵי רֵכֶב,
 מוֹלִידֵינוּ דְּגוּלִים – אֵב וְאֵם, אִין מִבְּדִיל;
 אִכְפְּנוּ סוּסִים מִבְּחָרִים וְנִרְכֵב
 לְמוֹעֵד לְנְאוֹת חֲמַד וְשֵׁם נִאֲהִיל;
 זָכִים כְּמִי עֵב, לֹא יִקְהֵה הַנִּצָּב,

בְּקֶהְלֵנוּ קִמְצָן וְכִילֵי לֹא יִקְהִיל;
 אִם נֹאבֵה, נִתְגַּלְלַל עַל כָּל אִישׁ בְּמַלְיָם,
 אַךְ דְּבַרְנוּ אֵיתָן, הַמְכַחֵשׁ לֹא יוֹעִיל;
 אִם מֵת אֲלוֹפְנוּ יָקוּם לוֹ יוֹרֵשׁ,
 כְּנֻדִיבִים יִדְבֵר וְכַמוֹתָם הוּא פּוֹעֵל;
 לֹא הִדְעֵכֶנּוּ אֲשֶׁנּוּ לְמוֹל הַבָּאִים,
 לֹא אָרַע שְׁאוֹרֶחַ אֶת שְׁמֵנוּ קָלֵל;
 יְמוֹתֵינוּ נּוֹדְעוּ לְתִהְלָה בֵּין אוֹיְבִים,
 כְּסוֹסִים אֲבִירִים, רַמְכִּים לְהֵלֵל;
 מִקֵּדָם עַד יָם חֲרָבוֹתֵינוּ כָּלָן
 נִפְגְּמוּ בְּדִקְרָן שְׁרִיוֹנוֹת הַבְּרוֹל;
 לֹא יֵצֵא לְהִבֵּן מִנְדָּנוּ, לֹא יָשׁוּב,
 עַד הַכְרִיעַ כָּל שְׁבֹט בְּקִטְל וְחִיל;
 לֹא תִדְעֵי מִי אֲנַחְנוּ? חֲקָרֵי בְּבָרִיּוֹת,
 הַיּוֹדֵעַ חֲכָם, מִי שֶׁלֹּא – בּוֹר וְכִסִּיל;
 כִּי בְּנֵי אֲדִיאָן הֵם הַצִּיר לְעַמָּם,
 וְעָלְיוֹ סֹב הַמַּמְלָל, חוֹזֵר וּמִתְחִיל.

- * א. אִיסְמוּאֵל, ממשוררי הגא'הליה, התקופה שקדמה לאסלאם, חי במחצית הראשונה של המאה ה־6 במצודת אבותיו שבצפון חצי־האי ערב. במסורת הערבית יצא שמו לתהילה לא רק בזכות שירתו, אלא גם מפני שהיה למופת של נאמנות כאשר הגן על פיקדון שהפקיד בידיו משורר מהולל אחר, אמרו אל־קיס, במחיר חייו של בנו. ומכאן היה שמו למטבע לשון: "נאמן יותר מא־סמואל". מסופר עליו שהיה יהודי (שמואל בן עדיה?). או בן לשבט שקיבל על עצמו את היהדות, אך בשירתו אין דבר שיעיד על כך או שעושה אותו שונה במשהו מן המשוררים הערבים של זמנו.
- ב. הלאמיה, שירו הנודע, שייך לסוגת שירי ההתפארות השבטיים, ושמו נגזר מההברה המסיימת של כל סוגר באות לאם, היא הלמ"ד בעברית. במקור הערבי הברה זו, האות לאם לבדה, היא תנועה בפני עצמה ולא עיצור כבתרגום. המשקל המקורי הוא "הארוך", ולא הלכתי אחריו.
- ג. "ביזתנו אשה": לפי אחת המסורות, השיר כולו נכתב כתגובה לדברי נסיכה שהלעיגה על מספרם הדל של בני שבטו; "יש הר בגבולנו": הכוונה למצודת אַבְלֶק של המשורר, ששכנה בראש הר בנאת המדבר תימא; "בני עאמר": במקור מוזכרים גם בני סְלוּל כעוד שבט שאינו חובב מלחמה ושפיכות דמים; "זכים כמי עב וכו'": דימויים לייחוס המשפחתי; "ימותינו": אִיאם אל־עַרְב, ימות הערבים, הם סיפור קרבותיהם ועלילות גבורתם; "בני אֲדִיאָן": שם בית האב של המשורר; "ממל": אבן הריחיים בבית הבד.
- ד. העמידה על משמר הכבוד, הרברבנות, הלוחמנות והערגה למוות לא היו מסבים ככל הנראה הנאה רבה לידידי דן דאור, ובצדק, אבל אני סמוך ובטוח שהיה מפיק נחת מההתמודדות עם אילוף טכני בשירה ותוצאותיה, וראו המבוא הקצר שכתב בפתח כליל ההייקו שלו, "הנא והמבושל" (משתה לאדם בודד, חרגול 2010). ובכל זאת אני יכול לחשוב על כמה בתים בלאמיה שהיו נראים לו מאוד, כגון הבית החמישי, שבימים אלה שבהם עוסקת ממשלת ישראל בגירושם של פליטים אפריקאים, אם להזכיר רק מעשה נבלה אחד בעניינם, נטען משמעות חדשה.
- ה. תודתי לאנטון שזאם על עצתו הטובה ולעמינדב דיקמן על עזרתו שאין לה שיעור.